

Bir Üniversite Hastanesine Adli Psikiyatrik Muayene Amacıyla Gönderilen Çocuk ve Ergenlerin Değerlendirilmesi

Evaluation of Children and Adolescents Which Applied for Forensic Psychiatric Assessment in a University Hospital

Çilem BİLGİNER,^a
Selma TURAL HESAPÇIOĞLU,^b
Sema KANDİL^a

^aÇocuk-Ergen Psikiyatrisi AD,
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Tıp Fakültesi, Trabzon

^bÇocuk-Ergen Psikiyatrisi Kliniği,
Muş Devlet Hastanesi, Muş

Geliş Tarihi/Received: 09.12.2011
Kabul Tarihi/Accepted: 07.03.2012

Yazışma Adresi/Correspondence:

Çilem BİLGİNER
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Tıp Fakültesi,
Çocuk-Ergen Psikiyatrisi AD, Trabzon,
TÜRKİYE/TURKEY
cilemcolak@yahoo.com

ÖZET Amaç: Çocuk ve ergenler için adli psikiyatrinin amacı, yargılanma sürecinde küçüğün yetkinliğini değerlendirerek alınan bilginin güvenilirliğini arttırmak, ceza sorumluluğunu ve ruhsal sorunların yaşam standartlarına etkisini belirlemek, ayrıca travmanın ruhsal boyutlarını değerlendirmektir. Bu çalışmanın amacı, polikliniğimize adli psikiyatrik muayene için başvuran çocuk-ergenlerin sosyo-demografik veriler, adli başvuru sebebi ve sıklığı, ek ruhsal bozukluklar ve adli raporlarda belirtilen kanaatler açısından incelenmesidir. **Gereç ve Yöntemler:** Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk-Ergen Psikiyatrisi polikliniğine adli psikiyatrik değerlendirme için başvuran olguların, çocuk psikiyatrisi kişisel kartları geriye dönük taranmış, veriler SPSS 13,0'da değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Toplam 270 adli olgunun 70'i 2008'de, 85'i 2009'da, 115'i 2010'da muayene edilmiştir. İlk adli başvuru yaşının %77,1 ile 12-15 yaş arasında yığılma gösterdiği tespit edilmiştir. En sık gönderilme nedeni 156 başvuru ile işlenen suçların hukuki anlam ve sonuçlarını algılama açısından değerlendirme istemi iken, bunu 97 başvuru ile cinsel istismar suçuna maruz kalan mağdurların takip ettiği gözlenmiştir. İşlendiği iddia olunan en sık suç %46,8 (n=72) ile hırsızlıktır. Bu 156 olgunun %52,6 (n=82)'sına işlediği suçun hukuki sonuçlarını algıladığı yönünde rapor düzenlenmiştir. **Sonuç:** Yıllara göre dağılıma bakıldığında adli yollarla gönderilen olguların tedrici olarak arttığı gözlenmiştir. Ailesi tarafından yeterince denetlenmeyen, düşük sosyoekonomik düzeyde ve problemleri davranışlar gösteren, arkadaşlarından etkilenen gençlerin, suçta karışma ve madde kullanma olasılığı artmıştır. Özellikle tekrarlayıcı suç davranışı gösteren çocuk ve ergenler, yalnızca suç işledikleri dönemlerde çocuk-ergen psikiyatrisi uzmanı tarafından değerlendirilmek yerine hekimlerin de dâhil edildiği yeni yasal düzenlemeler ve yaptırımlar ile topluma kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk; ergen; adli psikiyatri

ABSTRACT Objective: Forensic psychiatry for children and adolescents, aims to increase the reliability of the information of the individual by evaluating an individual's competency to stand trial, mental competency, the effect of mental disorders to life standards and assess the dimensions of mental trauma. The purpose of this study is to analyze sociodemographic characteristics, reasons of forensic application frequency of these applications, additional psychiatric disorders and convictions in forensic reports of children and adolescents who have applied to our outpatient clinic for forensic psychiatric evaluation. **Material and Methods:** Information's of cases who have sent to Karadeniz Technical University Faculty of Medicine Child and Adolescent Psychiatry outpatient clinic for forensic evaluation were assessed. The parameters were analyzed by using SPSS 13.0. **Results:** A total of 270 forensic cases were examined. Seventy of them referred in 2008, 85 of them in 2009 and 115 of them in 2010. The most common age group was between 12 and 15 with 77.1% rate. Most common purpose of sending the case to us with 156 cases was if they able to realize and distinct or not the forensic meanings of the offense which they included. This was followed by being victim of sexual abuse with 97 applications. The most common crime that is alleged, is theft with 46.8% (n=72) rate. 52.6% (n=82) of these 156 patients were reported that they realized the legal consequence of their crime. **Conclusion:** When looking at distribution by year's cases which are sent by forensic ways seem to increase gradually. Being involved in crime and substance abuse probability of adolescents is increasing when families do not control them enough and who have a low socioeconomic level and have friends with problematic behaviors. Especially the cases which implicated recurrent crimes may try to rehabilitated with new legal regulations and sanctions which physicians are included in, instead of being evaluated in child-adolescent psychiatry clinics.

Key Words: Child; adolescent; forensic psychiatry

İçinde yaşanan toplumun normları dışına çıkan, kanun koyucular tarafından topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kabul edilen ve belirtilen eylemlere suç denilir.¹ Çocuk ve gençlerin suç davranışı büyük bir toplumsal sorun olarak kabul edilir.^{2,3} On sekiz yaş altı çocuk ve ergenlerin adli süreçlerinde, çocuk-ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanları bilirkişi olarak adli psikiyatri hizmeti vermeye çalışırlar. Bu hizmet sunulurken önce zarar verme ilkesi geçerlidir. Çocuklar bedensel, zihinsel ve psikolojik özellikler yönünden erişkinlerden farklıdır ve çocuk suçluluğuna da farklı yaklaşmak gerekir.⁴ Çocuk ve ergeni kendi gelişim düzeyi ve özellikleri ile değerlendirerek ikincil travmaları en aza indirmek önem taşır.^{5,6}

Adli birimler tarafından değerlendirme isteğiyle çocuk-ergen ruh sağlığı ve hastalıkları bölümüne gönderilen olgular sadece suç işlemiş çocuk ve ergenlerden oluşmaz. Bir suçun mağduru olmak veya velayet gibi başka nedenlerle de ruhsal ve zihinsel değerlendirme talep edilebilir.

Bu çalışmada, son 3 yıl içerisinde bölümümüze adli birimlerce gönderilen, muayene edilmesi ve hakkında rapor düzenlenmesi istenen çocuk ve ergenler sosyo-demografik verileri (cinsiyet, yaş, geldiği yer, aile eğitimi vb.), adli başvuru sebepleri ve sıklıkları, ek ruhsal bozukluklar ve verilen adli raporların içeriği açısından incelenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu çalışma, 1 Ocak 2008 ve 31 Aralık 2010 tarihleri arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine başvurmuş olguların, çocuk psikiyatrisi kişisel kartlarının geriye dönük taranması ile gerçekleştirilmiştir. Toplam 6721 dosya (4174 erkek, 2547 kız) içinden 270 (%4,0)'inin "Adli olgu" olarak kaydedildiği tespit edilmiştir. Geriye dönük yapılmış bu çalışma kapsamındaki çocuk-ergenler, doğrudan Çocuk Psikiyatrisi Anabilim Dalına başvurmuş olgular olup hastane içinde yer alan adli tıp uzmanları tarafından değerlendirilmemiştir. Ancak olguların bir kısmı Adli Tıp Kurumundan tarafımıza yönlendirildiği için burada adli tıp uzmanlarınca değerlendirilmiştir. Tüm adli olguların sosyo-demografik verileri (cinsiyet, yaş, geldiği

yer, aile eğitimi vb.), adli başvuru sebebi ve sıklığı, ek ruhsal bozukluklar ve adli raporlarda belirtilen kanaatleri incelenmiş, çıkan sonuçlar değerlendirilmeye alınmıştır. Sosyoekonomik açıdan aile gelir düzeyi, sosyokültürel açıdan ise aile eğitim düzeyi temel alınmıştır. Gelir düzeyleri 2008-2009-2010 yıllarına ait 4 kişilik bir ailenin açlık ve yoksulluk sınırı ortalamalarına denk gelen değerlere göre sınıflanmıştır. Buna göre üç yıla ait açlık sınırı ortalaması olan ₺293, ₺500 ve altı kazanç düşük gelir, yoksulluk sınırı ortalaması olan ₺829, ₺501-1000 arası kazanç orta gelir, yoksulluk sınırı üzerinde yer alan ₺1000 ve üzeri kazanç ise yüksek gelir olarak tanımlanmıştır. Açlık ve yoksulluk sınırı olarak Türkiye İstatistik Kurumunun resmî internet sitesinde yer alan 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları esas alınmıştır. Adli geliş sebepleri incelenirken, iş yeri dokunulmazlığının ihlali ve hırsızlık, konut dokunulmazlığı ihlali ve hırsızlık, otodan hırsızlık gibi tüm suçlar "Hırsızlık" olarak değerlendirilmiş, kasten, taksirle veya basit yaralama suçlarının hepsi "Yaralama" başlığında alınmıştır. İki veya daha çok "Adli olgu" olarak başvurmuş olmak tekrarlayıcı suç olarak değerlendirilmiştir.

Elde edilen veriler Windows 13,0 SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde yüzde oran, sayı, ortalama ve standart sapma değerlerinin verildiği tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

BULGULAR

Son üç yılda çocuk-ergen ruh sağlığı ve hastalıkları polikliniğine 270 (95 kız, 175 erkek) adli olgu başvuruda bulunmuştur. Tüm olguların %64,8 (n=175)'inin erkek, %35,2 (n=95)'inin ise kız olduğu, 5-16 arasında değişen ilk adli başvuru yaşının %77,1 ile 12-15 yaş arasında yığılma gösterdiği ve %28,9 ile en fazla olgunun 14 yaşında olduğu tespit edilmiştir. Yalnızca suça sürüklenmek sebebiyle polikliniğimizde değerlendirilen olgular ele alındığında yaş ortalamasının 13,8±1,0 olduğu ve bu olguların %23,3 (n=36)'lük kısmının okula devam etmediği gözlenmiştir. Okul yıllarında ise en çok ve çeşitli suç işlenen yılın, yaş dağılımı ile orantılı olarak, 9. sınıf (n=47; %30,5) olduğu göz-

lenmiştir. Adli olgular, gönderildikleri iller açısından incelendiğinde %71,5 (n=193) ile ilk sırada Trabzon'un yer aldığı, daha ayrıntılı incelendiğinde, suç işleyen olguların %88,4'ünün şehir veya ilçe merkezlerinden geldiği gözlenmiştir. Tüm olgulara ait sosyodemografik veriler, başvuru bilgileri ve olguların ailelerine ait veriler sırası ile Tablo 1 ve 2'de sunulmuştur.

Suçta sürüklenen olguların %9,7 (n=15)'si tekrarlayıcı suç davranışı gösteren grubu oluştururken bu grubun tamamı erkeklerden oluşmuştu. Bu grupta yer alan iki ergenin daha önce polikliniğimizde davranış bozukluğu tanısı ile takip edilmiş olduğu gözlenmişti. Ayrıca tüm olguların %4,4 (n=12)'ünün yuvada kaldığı ve bu çocuklardan 3 (%25,0)'ünün tekrarlayan suç davranışı gösterdiği,

	n	%
Cinsiyet		
Kız	95	%35,2
Erkek	175	%64,8
Yıllara göre dağılım		
2008	70	%26
2009	85	%31,4
2010	115	%42,5
Yaş gruplarına göre dağılım		
5-11 yaş	57	%21,1
12-15 yaş	208	%77,1
16 yaş	5	%1,9
Okula devam oranları		
Okula gitmiyor	56	%20,7
Anaokulu	6	%2,2
İlkokul (1-5. sınıf)	41	%15,2
Ortaokul (6-8. sınıf)	89	%33
Lise (9-10. sınıf)	72	%26
Özel eğitim	6	%2,3
Geldiği il		
Trabzon	193	%71,5
Giresun	56	%20,7
Rize	11	%4,1
Gümüşhane	9	%3,3
Artvin	1	%0,4
Görüşme sıklığı		
Tek sefer	232	%85,9
Takipli olgular	38	%14,1

TABLO 2: Olguların ailelerine ait veriler.

	n	%
Aile Düzeni		
Yuva çocuğu	12	%4,4
Cezaevinde	2	%0,7
Çekirdek aile	227	%84,1
Geniş aile	29	%10,7
Aile Gelir Düzeyi*		
<500	47	%17,4
501-1000	171	%63,3
1001-2000	45	%16,6
Anne eğitim düzeyleri*		
Okur yazar değil	22	%8,3
Okur yazar	6	%2,2
İlkokul	190	%72,2
Ortaokul	17	%6,4
Lise	21	%7,9
Yüksekokul	7	%2,6
Baba eğitim düzeyleri*		
Okur yazar değil	3	%1,1
Okur yazar	6	%2,2
İlkokul	166	%61,5
Ortaokul	40	%14,8
Lise	37	%13,7
Yüksekokul	11	%4,1

*: Bu oranlar elde edilirken yuvada kalan ve ailesi hakkında bilgi edinilemeyen 7 olgu değerlendirme dışına alınmıştır.

%0,7'lik bir bölümü oluşturan 2 çocuğun ise başvuru esnasında ceza evinde olduğu tespit edilmiştir. Tüm olguların %9,3 (n=25)'ü boşanmış aile çocuklarından, %2,2 (n=6)'si ise tek ebeveynini kaybetmiş çocuklardan oluşmuştu. Bu oranlar elde edilirken yuvada kalan ve ailesi hakkında bilgi edinilemeyen 7 olgu değerlendirme dışına alınmıştır.

Adli olgular içinde ilk sırayı, son 3 yıldaki 97 adli başvuru (tüm olguların %35,9'u) ile cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerin oluşturduğu gözlenmiştir. Adli olgu olarak gelen 95 kızın %80 (n=76)'i bu grupta yer almıştır. Bu olguların 87'sinden gerçekleşen eyleme bağlı olarak ruh sağlığının bozulup bozulmadığı hakkında rapor istenirken, 3'ünün beyanlarına itibar edilip edilmeyeceği, 2'sinin işlenen eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamayacağı, 5'inin ise mağdur konumundaki davaları devam etmekteyken son ruhsal durum muayenesi hususunda tarafımıza

TABLO 3: Cinsel istismar olguları ve diğer durumlara göre başvuru sebepleri.

Başvuru sebepleri	Cinsel istismara bağlı		Diğer durumlara bağlı		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
RS	87	%32,2	11	%4,1	98	%36,3
Durum bildirir rapor	5	%1,9	7	%2,6	12	%4,4
Beyanlarına itibar edilir mi?	3	%1,1	1	%0,4	4	%1,5
HASADYY	2	%0,7	154	%57,0	156	%57,7
Toplam	97	%35,9	173	%64,1	270	%100,0

RS: Ruh Sağlığı Bozulmuş mudur?

HASADYY: İşlediği Fıılın Hukuki Anlam ve Sonuçlarını Algılayıp Algılayamadığı ve Davranışlarını Yönlendirme Yeteneğinin Yeterince Gelişip Gelişmediği.

yönlendirilmiş olduğu gözlenmiştir. Tablo 3'te tüm olguların başvuru şekilleri sunulmuştur. Suça sürüklenmek sebebiyle polikliniğimize yönlendirilmiş 154 çocuk-ergen arasında en sık işlenen eylemin %46,8 (n=72) ile hırsızlık olduğu, bunu sırasıyla %24 (n=37) ile yaralama, %9,7 (n=15) ile mala zarar verme ve %8,4 (n=13) ile çocuk istismarı suçlarının izlediği tespit edilmiştir (Tablo 4). Bu olguların %91,6 (n=141)'sı erkeklerden oluşmuştu.

Adli raporlar incelendiğinde bu 156 olgunun %52,6 (n=82)'sına işlediği suçun hukuki sonuçlarını algıladığı yönünde rapor düzenlenmişken, 2 olguda rapor düzenlenebilmesi için ayrı ayrı zekâ testi ve dava dosyası istendiği, ancak geri dönüşün olmadığı tespit edilmiştir. "Ruh sağlığı bozulmuş mudur?" sorusuna cevaben düzenlenen 98 adli raporun 87'sinin cinsel istismar mağduru olgular için, 11'inin ise darp görmüş, kaza geçirmiş veya ailesi tarafından ihmal edilmiş çocuklar için düzenlenen raporları içerdiği tespit edilmiştir. Bu raporlarda %21,4 (n=21) ile en sık yer alan psikiyatrik tanının anksiyete bozukluğu olduğu, bunu %20,4 (n=20) ile travma sonrası stres bozukluğu ve %15,3 (n=15) ile depresif bozukluk tanılarının takip ettiği, 14 (%14,2) olgunun ise ruh sağlığı bozulmamıştır şeklinde rapor edildiği saptanmıştır. Düzenlenen adli raporlarda yer alan tanılara ek olarak 31 (%21,7) olguya madde bağımlılığı veya madde kötüye kullanımı tanıları konulmuştur. Cinsiyete göre dağılıma bakıldığında kızların %8,6 (n=8)'sında, erkeklerin ise %13,1 (n=23)'inde madde kullanımı olduğu ve 31 kişilik bu grubun 23 (%74,1)'ünde yaşların 14 ile 15 arasında değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Madde kullanımı açısından ilk sırada

TABLO 4: Suça sürüklenmek sebebi ile polikliniğimize yönlendirilmiş 154 çocuk-ergende suç dağılımları.

Suç Türleri	n	%
Hırsızlık	72	%46,8
Yaralama	37	%24,0
Mala zarar verme	15	%9,7
Çocuk istismarı	13	%8,4
Tehdit	7	%4,5
Uyuşturucu madde bulundurmak	2	%1,3
Silahla ateş etmek+tehdit	2	%1,3
Yedeminlik görevini kötüye kullanma	1	%0,6
Parada sahtecilik	1	%0,6
Suç üstlenme ve zorla senet imzalatma	1	%0,6
Hakaret	1	%0,6
Görevi yaptırmamak için direnme	1	%0,6
Güveni kötüye kullanmak	1	%0,6
Toplam	154	%100,0

%9,5 ile yalnızca sigara kullanımı yer alırken bunu %8,4 ile çoklu madde kullanımının izlediği gözlenmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, son üç yılda polikliniğimize başvuran 270 adli olgu değerlendirilmiştir. Çalışmada tüm olguların %64,8'i, suça sürüklenmek sebebiyle polikliniğimizde değerlendirilen olguların ise %91,6 (n=141)'sı erkeklerden oluşmuştur. Suç işlediği bildirilen erkek çocukların oranı önceki çalışmalarda %88,4-99,2 oranları arasında bildirilmiştir.⁷ Bunun yanında TÜİK'in resmî internet sitesinden edinilen bilgiye göre 2008 yılında güvenlik birimlerine gelen veya getirilen toplam 62

430 suça sürüklenmiş çocuğun 56 465 (%90,4)'i erkeklerden oluşmuştur.

Yıllara göre dağılımda adli yollarla gönderilen olguların tedrici olarak arttığı gözlenmiştir. Benzer şekilde Kandil ve ark.nın 2002 yılında yayınladıkları çalışmalarında her geçen yıl başvuruda bulunan adli olgu sayısının arttığı gösterilmiştir.⁸ Çocuğun ne sebeple olursa olsun adli sürecin içinde gün geçtikçe daha çok yer alıyor olması toplumsal bir sorundur. Bu çalışmada ilk adli başvuru yaşının %77,1 ile 12-15 yaş arasında yığıldığı gözlenmiştir. Bu oran Göker ve ark.nın yaptığı çalışma ile benzerlik göstermiştir.⁹ Okula devam oranlarına bakıldığında ise tüm olguların %20,7 (n=54)'sinin, suça sürüklenen çocukların ise %23,3 (n=36)'ünün okula gitmiyor olması dikkat çekmiştir. Bu grupta yer alan çocuklar, uyuşturucu madde bulundurmamak, suçu üstlenme ve zorla senet imzalatmak, silahla ateş etmek ve tehdit gibi fiiller ile karşımıza gelmiştir. Ayrıca 19 çocuk istismarı suçlusunun 7'sinin yine bu grup içinde yer alıyor olması okulu bırakmış olmanın çocuğu ciddi çocuk suçluluğuna sürüklediği gerçeğine dikkat çekmiştir.

Ortaokuldan liseye geçişte okul devamlılığı, öğretmen desteği, aile denetimi ve çevredeki şiddet olayları ile ergenlerde şiddet içeren suçlar veya yıkıcı davranışlar gelişmesi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada; okul devamlılığı olan gençlerde daha düşük seviyede şiddet suçları ve yıkıcı davranışlar oluştuğu gösterilmiştir.¹⁰ Ayrıca anti-sosyal davranışlar açısından yüksek riskli ergenlerden, yapılandırılmış okul sonrası aktivitelere katılanların okulu bırakma oranlarında ve olası suç işleme oranlarında azalma olduğu gösterilmiştir.¹¹ Sosyal hayata adım atan bu gençlerin yetişkinler tarafından yönlendirilmeye ihtiyaçları olduğu unutulmamalıdır. Okulu bırakma ve problemleri davranışlar gösteren akranları ile daha çok vakit geçirme ve çeteler oluşturmanın çocuk suçluluğunu arttırdığı bildirilmiştir.^{12,13} Bu çalışmada okul yıllarında en çok ve çeşitli suç işlenen yıl 9. sınıftır (n=58; %21,5). Ergenlik çatışmalarının halen devam ettiği lisenin bu ilk yılında çevre ve okul değişimi, ders başarısındaki düşüşler ya da yolunda gitmeyen ikili ilişkilerin hepsi ergeni suça sürükleyebilir. Bu dönemde doğru özdeşim kaynaklarının

sağlayacağı faydalar göz ardı edilmemelidir. Benzer şekilde 8 yıllık kesintisiz eğitimin ardından sınıf tekrarı ile yüz yüze gelen genç, bu zayıflık duygusu ile yanlış deneyimler içine kendini çekebilir. Örnek olarak; madde kullanımı olan 31 kişilik grubun 23 (%74,1)'ünde yaşların 14-15 arasında değiştiği gözlenmiştir. Bu açıdan ele alındığında eğitim süresinin 11 yıla uzatılmasının gençleri sokaktan ve suçtan uzak tutacağı söylenebilir.

Suçta sürüklenen olguların %88,4'ünün şehir veya ilçe merkezlerinden geldiği gösterilmiştir. Bu bulgular, şehir içlerinde kırsal kesime göre daha çok suç işlendiğinin belirtildiği diğer çalışma verileri ile uyumludur.^{14,15} Köylerde daha az suç oranlarına rastlanması daha yoğun bir sosyal kontrolün varlığı, çevrenin yakın tanıdıklardan oluşması, sade bir yaşam tarzının hâkim olması ve kendi içinde sorunları çözen bir yapının bulunması ile ilişkili olabileceği şeklinde yorumlanır.

Çalışmada tekrarlayıcı suç davranışı gözlenen 15 çocuktan 2'sinin daha önce polikliniğimizde davranış bozukluğu tanısı ile takip edildiği gözlenmiştir. Bu durum, çocukluk çağı davranış bozukluğunun erken yaşta suça karışma, çok çeşitli ve ciddi suç işleme riskini arttırdığını gösteren çalışma verileri ile uyumludur.¹⁶ Tekrarlayan suç davranışı gösteren çocukların her seferinde işlediği suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı hakkında düzenlenecek raporlar için getirilmesi bir çözüm değildir. Bu çocuklara yeterli denetimin sunulabilmesi, belki de aileden alınarak yeni ortamlar oluşturulması sağlanmalıdır. Suça sürüklenen çocuklar, artmış yetişkin suçluluğu riskine ek olarak, madde kullanımından işle ilgili problemlere kadar yetişkinlikte birçok olumsuz kişilik özellikleri göstermeye yatkındırlar.^{17,18} Tekrarlayıcı suç davranışı gözlenen çocuklar yalnızca suç işledikleri dönemlerde çocuk-ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Oysa biz hekimlerin dâhil edildiği yeni düzenlemeler ile henüz kişiliğini şekillendirme aşamasında olan bu ergen gruba daha faydalı olabilir.

Çalışmadaki annelerin %10,4'ü, babaların ise %17,8'i lise ve üzeri eğitim almışken, her iki grupta

da büyük çoğunluğun ilkokul düzeyinde eğitimlerini tamamladığı gözlenmiştir. Önceki çalışmalarda aile eğitim seviyesi düştükçe çocuk suçluluğunun artış gösterdiği rapor edilmiştir.¹⁹ Eğitim ve sosyokültürel öğelerin ilk kez aileden alındığına dikkat çeken yazarlar, bu alandaki yetersizliklerin çocukluktan itibaren yeterli ve uygun eğitim öğretim alamayan, disipline edilemeyen ve toplumla bütünleşemeyen bireylerin yetişmesine yol açacağını belirtmiştir. Bu durumda öncelikli hedefin, geleceğin anne-babalarına uygun eğitim imkânlarının sağlanması olduğu söylenebilir.

Ailelerin gelir düzeylerine bakıldığında yalnızca %17'lik bölümünün ₺1000 ve üzerinde kazanca sahip olduğu gözlenmiştir. Sosyo-ekonomik karakteristik olan aile geliri ile suçluluk arasında her iki cinsiyet için de güçlü bir bağ vardır. Fakir ailelerde yetişen çocukların suç işlemek ve mahkûm olmak açısından yüksek risk taşıdıkları belirtilmiştir.^{20,21} Bu çocuklar sosyal olarak yükselme arayışında olabilir ve kendi ekonomik zorluklarının üstesinden gelebilmek için yasal olmayan eylemler gerçekleştirirler.

TÜİK'in resmî internet sitesinde, 2009 yılında çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde açılan toplam 83 918 davanın 35 097'sinin 12-15 yaş arası çocuk suçlularından oluştuğu ve ilk sırada "Mal varlığına karşı işlenen suçlar"ın [Türk Ceza Kanunu (TCK) 141-169] yer aldığı bildirilmiştir. Adi olgular arasında hırsızlık, kap-kaç, şiddet içeren davranışlar, cinsel nitelikli suçlar ve madde kullanımının ilk sırada gelen suçlar olduğu gösterilmiştir.²¹⁻²⁴ Bu çalışmada, suça sürüklenmek sebebiyle polikliniğimize gönderilen olgular incelendiğinde en sık işlenen suçun %46,8 (n=72) ile hırsızlık olduğu, bunu sırasıyla %24 (n=37) ile yaralama, %9,7 (n=15) ile mala zarar verme ve %8,4 (n=13) ile çocuk istismarı suçlarının izlediği tespit edilmiştir. Daha önce suç işleyen çocukların incelendiği benzer çalışmalarda da en çok rastlanan suç türünün hırsızlık olduğu belirtilmiştir. Hırsızlık suçunun şehirleşme ile arttığı, sosyoekonomik nedenlerle göç alan illerde belirgin farklar olduğu ileri sürülmüştür. Kendini kanıtlama, özlem duyduğu yaşama sahip olan yaşlılarını kıskanma, içinde bulunduğu ergenlik döneminin psikolojik etkisiyle otoriteye karşı çıkma

ve suça yönelmenin bu çocuklarda daha sık görüldüğü bildirilmiştir.⁷

Suçta sürüklenen çocukların %8,4 (n=13)'ü kız çocuklarından oluşmuştu. Dünyanın çeşitli yerlerinden elde edilen verilerde, çalışmamızdaki verilere benzer şekilde kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha düşük oranda suç işlediği tanımlanmıştır.¹⁷ Yazarlar, kız çocuklarında daha az rastlanan çocuk suçluluğunu cinsiyetler arası kültürel beklentilerdeki farklılıklara ve biyolojik faktörlere bağlamıştır. Adli olgu olarak gelen toplam 95 kız çocuğunun %80 (n=76)'i cinsel istismar mağduru. Çocuğun cinsel istismarında cinsiyetler arası fark olduğu ve kız çocukların cinsel istismara uğrama oranlarının belirgin şekilde yüksek olduğu bildirilmiştir.²⁵⁻²⁸ Bu açıdan çalışmamızdaki veriler geçmiş çalışmalar ile uyumludur.

TCK'da fiziksel, cinsel ya da ruhsal bir şiddet eylemine maruz kalmış kişide meydana gelmiş bedensel ve ruhsal belirtilerin derecesine göre saldırıya uygulanacak ceza miktarı düzenlenmiştir. Buna göre kişinin maruz kaldığı eylem sonrası beden veya ruh sağlığı bozulursa verilen ceza artırılır. Ancak kanunda "Beden sağlığı" ve "Ruh sağlığı" ile ne demek istediği net olarak belirtilmemiştir. Çalışmada ruh sağlığının bozulup bozulmadığı sorulan olgular incelendiğinde, tüm olguların %32,2'sinin cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar (madde103-105), %4,1'inin ise vücut dokunulmazlığına karşı suçlar (TCK madde 86-89), aile düzenine karşı suçlar (TCK madde 232-233) sonucu tarafımıza yönlendirildiği saptanmıştır. TCK'nın 103. maddesi kapsamında "Cinsel istismar" eylemi ile 15 yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar tanımlanır. Şüphesiz her cinsel saldırı ya da cinsel istismar eylemi mağdurun beden veya ruh sağlığı üzerinde bir takım etkiler bırakır. Fakat mağdurun içinde bulunduğu durumun, fiilden kaynaklanan bir etkilenme hali mi yoksa kanunda belirtildiği gibi "Bozulma" kavramı içinde kalan bir durum mu olduğu dikkatlice araştırılma-

lıdır. Çocuk cinsel istismarında bu kavramlara göre karar vermek daha da güçtür. Özellikle 12 yaşını doldurmamış çocuklarda cinsel saldırı konusunda bir şüphe yoksa kanunun belirttiği ölçüde “Bozulma”nın olduğu varsayılabilir. Diğer yandan ruh sağlığında bozulma kavramına, belirtilerde ağır, kalıcı, geri dönülemez niteliklerin olması ile karar verilmelidir. Bu da yapılan ruhsal değerlendirmenin olaydan ne kadar sonra gerçekleştiğine göre şekillenir. Akut dönemde yapılan muayeneler, ruh sağlığının bozulduğunu belirtmek için hekime yeterli imkan veremez. Bu olguların klinik takibi oldukça önemlidir.

TCK’de suça sürüklenen çocukların ceza sorumlulukları 31. madde kapsamında değerlendirilir. Bu madde ile suçu işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış bir çocuğun, suçun niteliği ne olursa olsun ceza sorumluluğunun bulunmadığı tanımlanmıştır. Daha büyük çocuklar için 12 yaşını doldurmuş ancak 15 yaşını doldurmamış olmak veya 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış olmak şeklinde iki yaş kademesi belirlenmiştir. Bu iki grupta da çocuğun suçu işlediği sırada, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılamaması ya da davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur. Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları hekimlerinden, suça sürüklenen çocuklar için TCK’nın 31. maddesi kapsamında değerlendirme istendiğinde, amaç çocukluk çağına ait bir ruhsal hastalığın veya zihinsel yetersizliğin olup olmadığının saptanması değildir. Asıl beklenen çocuğun gelişim süreci dikkate alınarak, işlediği fiilin hukuki sonuçlarını tümüyle algılayıp algılayamadığının veya kendi iradesi ile davranışını başlatabilecek ya da sonlandırabilecek denetim gücünün gelişip gelişmediğinin tespit edilmesidir. Polikliniğimize “adli olgu” olarak başvurmuş çocuk-ergenlerin %57,7 (n=156)’si TCK’nın 31. maddesi kapsamında değerlendirilmişti. Adli raporlar incelendiğinde bu 156 olgunun %52,6 (n=82)’sına suçun hukuki sonuçlarını algıladığı yönünde rapor düzenlendiği gözlenmiştir. Önceki çalışmalarda işledikleri iddia edilen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algıladığı veya dav-

ranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince geliştiği (farik ve mümeyyiz oldukları) bildirilen olguların oranı Elazığ’da %97,6, Sivas’ta %97, Samsun’da %100, Kocaeli’de %94,7 olarak bildirilmiştir.^{1,29-32}

Düzenlenen adli raporlarda yer alan tanılara ek olarak 8’i kız 23’ü erkek olmak üzere 31 (%21,7) olguya madde bağımlılığı veya madde kötüye kullanımını tanıları konulmuştur. Madde kullanımı açısından ise ilk sırada %9,5 ile yalnızca sigara kullanımı olduğu, ardında %8,4 ile çoklu madde kullanımının izlediği gözlenmiştir. Özen ve ark’nın çocuk suçluluğunu inceledikleri bir çalışmada sigara içen çocuklar (%36,4) içmeyenlerle karşılaştırıldığında evden kaçma, suç fiilinde tekrarlama ve suç işleyen arkadaşlara sahip olma oranlarının oldukça yüksek olduğu rapor edilmiştir.¹⁵ Birkaç çalışmada, erken ergenlik döneminde madde kullanımının agresyon ve suç davranışı açısından tanımlayıcı rolü özellikle incelenmiş ve hem kız hem de erkek çocuklarında artmış madde kullanımının, agresif davranışlar ve suç ile yüksek oranda bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.³³⁻³⁵

Sonuç olarak erkek olmak, aile denetiminden yoksun olmak, 12-15 yaşları arasında olmak, düşük sosyokültürel ve sosyoekonomik düzeye sahip olmak, madde kullanmak, okulu bırakmış olmak suça sürüklenme açısından risk oluşturabilir. Bu çalışma, suç konusunda risk oluşturabilecek etmenleri sunmak ve bu konuya hekimlerin dikkatini çekmek için hazırlanmıştır. Sadece adli olgu olarak dahi olsa karşımıza gelen çocuk ve ergenler için yapılabilecekler konusunda adli mercilere uyarıcı konumda olduğumuz unutulmamalıdır. Suç grupları oluşmasını ve çeteleşmeyi engellemek için belki de bölgesel gençlik merkezlerinin kurulması ile bu çocukları sokaktan uzak tutmaya çalışmak, kaliteli yaşam sunmak gereklidir. Okul döneminde antisosyal davranışlar gösteren çocuklar için aile ve okulu içine alacak şekilde yapılandırılmış programlar hazırlanması ve böylece bu çocukların yetişkinlerin yönlendirmesi altına alınması sağlanmalıdır. Gençlere iyi bir rehabilitasyon olanağı sağlamak, suç işleyen yetişkinlere dönüşmelerini bu aşamada engelleyebilmek adına biz hekimlere de görev düşer.

KAYNAKLAR

- Dülger HE, Hancı İH, Ertürk S, Coşkun H. [Demographic characteristics of children who sent for realization and distinction evaluation in Elazığ between 1998-1991 years]. *Turkish Journal of Forensic Medicine* 1992;8(3):131-6.
- Yavuzer H. [There is No Guilty Child, There are Children Who Have Committed Crime]. *Çocuk ve Suç*. 1. Baskı. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi; 1982. p.19.
- Uygur N, Türkcan S, Geyran P. [Child and adolescent crimes in forensic psychiatry]. *Journal of Psychiatry and Neurological Sciences* 1994;7(3):20-4.
- Erdoğan A, Balçoğlu İ. [Forensic psychiatry for child and adolescent]. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry* 2003;4(2):101-7.
- Yolga Tahiroğlu A, Avcı A, Çekin N. [Child abuse, mental health, mandatory reporting law]. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2008; 9(1):1-7.
- Soysal H. [Forensic Psychiatric Assessment]. *Adli Psikiyatri El Kitabı*. 1. Baskı. İstanbul: Roman's Yayınları; 2005. p.19-23.
- Cantürk G. [Forensic psychiatric evaluation regarding juvenile delinquency]. *STED* 2005; 14(2):31-4.
- Kandil S, Hocaoğlu Ç, Bağdatlı H, Aktepe E, Yöntem T, Aksu G. [Evaluation of forensic cases which applied to Child Psychiatry Department of KTU Medicine Faculty in last four years]. *Journal of Clinical Forensic Medicine* 2002;2(2):1-6.
- Göker Z, Tural Hesapçioğlu S, Sarp KS, Kandil S. [Evaluation of psycho-legal subjects admitted to KTU Child and Adolescent Psychiatry Department at last two years]. *Journal of Forensic Medicine* 2006;20(3):1-5.
- Frey A, Ruchkin V, Martin A, Schwab-Stone M. Adolescents in transition: school and family characteristics in the development of violent behaviors entering high school. *Child Psychiatry Hum Dev* 2009;40(1):1-13.
- Mahoney JL. School extracurricular activity participation as a moderator in the development of antisocial patterns. *Child Dev* 2000; 71(2):502-16.
- Galambo NL, Maggs JL. Out-of-school care of young adolescents and self reported behavior. *Developmental Psychology* 1991;27(4): 644-55.
- Hill KG, Howell JC, Hawkins JD, Battin-Pearson SR. Childhood risk factors for adolescent gang membership: results from the Seattle Social Development Project. *J Res Crime Delinq* 1999;36(3):300-22.
- Alnajjar A, Al-Hilawani Y. Delinquency and social changes in United Arab Emirates: a comparison study between delinquent males and females on the family functioning questionnaire. *Int J Rehabil Res* 1999;22(3):199-206.
- Ozen S, Ece A, Oto R, Tirasci Y, Goren S. Juvenile delinquency in a developing country: a province example in Turkey. *Int J Law Psychiatry* 2005;28(4):430-41.
- Sibley MH, Pelham WE, Molina BS, Gnagy EM, Waschbusch DA, Biswas A, et al. The delinquency outcomes of boys with ADHD with and without comorbidity. *J Abnorm Child Psychol* 2011;39(1):21-32.
- Loeber R, Stouthamer-Loeber M, White HR. Developmental aspects of delinquency and internalizing problems and their association with persistent juvenile substance use between ages 7 and 18. *J Clin Child Psychol* 1999; 28(3):322-32.
- Moffitt TE, Caspi A, Harrington H, Milne BJ. Males on the life-course-persistent and adolescence-limited antisocial pathways: follow-up at age 26 years. *Dev Psychopathol* 2002; 14(1):179-207.
- Dülger HE, Tokdemir M, Tezcan E. [Distribution characteristic of juvenile delinquency in East and Southeast Anatolia]. *Düşünen Adam* 1996;9(3):43-57.
- Gallo AE, de Albuquerque Williams LC. [Young offenders: a review of risk factors for criminal behavior]. *Psicologia Teoria e Prática* 2005;7(1):81-95.
- Loeber R, Farrington DP. Young children who commit crime: epidemiology, developmental origins, risk factors, early interventions, and policy implications. *Dev Psychopathol* 2000; 12(4):737-62.
- Madsen AL, Jacoby M, Kramp P. [Serious criminality among adolescents. II. Criminality, psychiatric morbidity and mortality 15-20 years after the first mental observation]. *Ugeskr Laeger* 2001;163(1):29-31.
- Taylor ER, Kelly J, Valescu S, Reynolds GS, Sherman J, German V. Is stealing a gateway crime? *Community Ment Health J* 2001;37(4): 347-58.
- Farrington DP, Loeber R. Epidemiology of juvenile violence. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am* 2000;9(4):733-48.
- Dubowitz H. Preventing child neglect and physical abuse: a role for pediatricians. *Pediatr Rev* 2002;23(6):191-6.
- Kara B, Biçer Ü, Gökalp A. [Child abuse]. *Turkish Pediatric Journal* 2004;47(2):140-51.
- Demirci Ş, Doğan KH, Erkol Z, Deniz İ. [Evaluation of child cases examined for sexual abuse in Konya]. *Türkiye Klinikleri J Foren Med* 2008;5(2):43-9.
- Karbeyaz K, Gündüz T, Balcı Y, Akkaya H. [The sexual abuse cases assessment after the New Turkish Criminal Code; in Eskişehir]. *Türkiye Klinikleri J Foren Med* 2009;6(1):1-8.
- Akyüz G, Beyaztaş FY, Kuğu N, Analan E, Doğan O. [Evaluation of sociodemographic and clinic characteristics of children and adolescents sent for examination which claim to committed to a crime]. *Bulletin Forensic Medicine* 2000;5(2):70-5.
- Gündoğmuş ÜN, Çolak B, Boz H, Biçer Ü. [Evaluation of realization and distinction examinations in Kocaeli between 1996-2001]. *Turkish Journal of Forensic Medicine* 2003; 17(2):1-7.
- Hapçioğlu B, Aysan MK, Güray Ö. [Child crimes and environment]. *Turkish Journal of Forensic Medicine* 1995;11(1):47-54.
- Turla A, Böke Ö, Başar Y, Uslu K. [Sociodemographic characteristics of subjects which examined for ability of realization and distinction in Samsun]. *Turkish Journal of Forensic Medicine* 2002;16(1):32-9.
- Brook JS, Whiteman M, Gordon AS, Cohen P. Dynamics of childhood and adolescent personality traits and adolescent drug use. *Dev Psychol* 1986;22(3):403-14.
- Farrell AD, Sullivan TN, Esposito LE, Meyer AL, Valois RF. A latent growth curve analysis of the structure of aggression, drug use, and delinquent behaviors and their interrelations over time in urban and rural adolescents. *J Res Adolesc* 2005;15(2):179-204.
- Tiet QQ, Wasserman GA, Loeber R, McReynolds LS, Miller LS. Developmental and sex differences in types of conduct problems. *J Child Fam Stud* 2001;10(2):181-97.